

ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ
ДЯЧЕНКО Ольги Андріївни
«Моніторинг функціонального стану та резервних можливостей організму
спортсменів» на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 09 Біологія
за спеціальністю 091 Біологія

У відповідності до пп. 25–26 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами), на кафедрі медичної біології та спортивної дієтології Національного університету фізичного виховання і спорту України 24 квітня 2026 року ДЯЧЕНКО Ольгою Андріївною було проведено публічну презентацію наукових результатів дисертації на тему: «Моніторинг функціонального стану та резервних можливостей організму спортсменів» та її обговорення (науковий керівник – доктор біологічних наук, професор кафедри медичної біології та спортивної дієтології Михайло ФІЛІППОВ).

За результатами проведення публічної презентації та обговорення дисертації на засіданні кафедри медичної біології та спортивної дієтології було прийнято рішення надати здобувачу ДЯЧЕНКО Ользі Андріївні позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

ВИСНОВОК

Актуальність теми дисертації. Сучасний розвиток спорту вищих досягнень, зростання конкуренції на міжнародній арені та підвищення вимог до функціональної підготовленості спортсменів спонукають науковців шукати ефективні шляхи вдосконалення системи управління тренувальним процесом. Одним із актуальних напрямів залишається розробка об'єктивних методів моніторингу функціонального стану спортсменів на основі аналізу фізіологічних показників під час навантаження.

Веслування академічне висуває до спортсменів високі вимоги щодо розвитку аеробної та анаеробної продуктивності, ефективності кардіореспіраторної системи, здатності підтримувати оптимальний масоперенос кисню в умовах наростаючого навантаження. Урахування всього

комплексу цих вимог під час підготовки до головних змагань потребує комплексного підходу, де визначальними є показники кінетики споживання кисню, кислотно-лужного стану крові та вентиляційних порогів.

Фахівці зазначають, що управління тренувальним процесом у видах спорту з проявом витривалості обумовлене низкою чинників, серед яких можна виокремити індивідуальні особливості функціональних реакцій організму, специфіку змагальної діяльності, режими масопереносу респіраторних газів та вибір засобів контролю навантаження відповідно до етапу підготовки. У роботах науковців наголошується, що підґрунтям ефективного тренувального процесу є своєчасна діагностика функціонального стану спортсмена та прийняття обґрунтованих рішень щодо корекції навантажень.

Питанням моніторингу функціонального стану спортсменів, оцінки режимів масопереносу кисню та контролю тренувального процесу у циклічних видах спорту присвячено значну кількість робіт вітчизняних та зарубіжних фахівців. Можна відзначити, що на сучасному етапі розвитку спортивної науки існує система знань щодо фізіологічних основ адаптації організму до фізичних навантажень, проте вона потребує систематизації та поглиблення стосовно конкретних видів спорту.

Проблематика досліджень полягає у відсутності уніфікованих підходів до комплексного моніторингу кардіореспіраторної системи веслярів, де необхідно враховувати не лише абсолютні значення фізіологічних показників, а й індивідуальні типи реактивності та режими масопереносу кисню в динаміці навантаження. Це створює необхідність розробки адаптованих методів стандартизованого оцінювання, спрямованих на підвищення ефективності управління тренувальним процесом кваліфікованих спортсменів.

Представлена до розгляду дисертаційна робота ДЯЧЕНКО Ольги Андріївни спрямована на теоретичне та практичне вирішення викладених вище проблем.

Зв'язок роботи з науковими планами та темами. Дисертаційна робота виконана на кафедрі медичної біології та спортивної дієтології Національного університету фізичного виховання і спорту України, відповідно до Плану науково–дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 2.8 «Вплив ендогенних та екзогенних факторів на перебіг адаптаційних реакцій організму до фізичних навантажень різної інтенсивності» (номер державної реєстрації 012U108187). Роль автора як виконавця теми полягала в аналізі та узагальненні науково-методичних джерел з проблематики фізіологічного забезпечення м'язової діяльності спортсменів, організації та проведенні моніторингу функціонального стану і резервних можливостей організму спортсменів високої кваліфікації, статистичній обробці та інтерпретації отриманих фізіологічних даних, а також

розробці методологічних підходів до комплексного оцінювання функціональних можливостей організму спортсменів, зокрема методу квартильного стандартизованого оцінювання (QSGM).

Наукова новизна одержаних наукових результатів полягає в тому, що:

Вперше:

- Розроблено систему комплексного моніторингу функціонального стану спортсменів на основі інтегрованого аналізу режимів масопереносу респіраторних газів і метаболічних характеристик енергозабезпечення при навантаженнях різної інтенсивності.

- Запропоновано метод квартильного стандартизованого оцінювання (QSGM), що забезпечує уніфікацію різнорідних фізіологічних показників шляхом їх трансформації у бальну шкалу без припущення про нормальність розподілу даних.

- Обґрунтовано підхід до формування типологічних характеристик адаптаційних реакцій організму спортсменів на основі інтеграції показників кардіореспіраторної системи, кислотно-лужного стану та механізмів компенсації гіпоксії.

Удосконалено:

- Підходи до оцінки функціонального стану спортсменів шляхом структуризації показників у функціональні блоки, що забезпечує цілісну інтерпретацію адаптаційних процесів.

- Методичні підходи до фізіологічного моніторингу, які поєднують груповий та індивідуальний аналіз із використанням квартильної статистики для оцінки варіабельності та динаміки показників.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дисертаційного дослідження мають важливе практичне значення для науково-методичного забезпечення освітньо-наукових, спортивних, організаційних установах.

Схема тестування для визначення функціональних можливостей була адаптована для використання у бально-спортивних танцях на кафедрі хореографії і танцювальних видів спорту.

Моніторинг фізіологічних та функціональних параметрів спортсменів впроваджено у науково-методичне забезпечення роботи лабораторії підготовки спортсменів у водних видах спорту генеральної адміністрації спорту м. Нанчань, Китайська народна республіка.

Теоретичне значення отриманих результатів. Теоретичне значення отриманих результатів. Отримані в процесі дослідження результати дозволяють систематизувати масив наукової та науково-методичної інформації, розширити існуючі уявлення щодо механізмів масопереносу респіраторних газів, адаптаційних реакцій кардіореспіраторної системи та метаболічного

забезпечення м'язової діяльності спортсменів у циклічних видах спорту, зокрема у веслуванні.

Основні теоретичні положення дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес кафедри медичної біології та спортивної дієтології Національного університету фізичного виховання і спорту України (03.09.2024 р.).

Методологія оцінки за методом кватилів впроваджена у діяльність Інституту післядипломної освіти Національного університету фізичного виховання і спорту України.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації дисертаційної роботи відповідають меті і завданням дослідження та обґрунтовані отриманими експериментальними даними. Розв'язання поставлених завдань забезпечено використанням комплексу взаємопов'язаних сучасних валідних методів дослідження.

Отримані результати базуються на інформативних методах та фактичному матеріалі, що забезпечує достовірність і обґрунтованість основних наукових положень та сформульованих висновків. Достовірність кількісних даних підтверджується достатнім обсягом і тривалістю дослідження, репрезентативністю вибірки, застосуванням сучасних інструментальних методів реєстрації показників та адекватних методів математично-статистичного опрацювання отриманих матеріалів, що підтверджується результатами метрологічної експертизи та перевірки дисертаційної роботи на оригінальність.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях. Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях. Основні наукові положення дисертації опубліковано в наукових журналах та представлено в тезах на науково-практичних конференціях різного рівня. У спільних публікаціях дисертантка самостійно виконала експериментальну частину дослідження та здійснила аналіз отриманих результатів.

Наукові результати дисертації висвітлені в 11 наукових публікаціях: 5 статей у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України; 5 публікацій апробаційного характеру; 1 публікація, що додатково відображає наукові результати дисертації.

Апробація результатів дисертації. На кафедрі медичної біології та спортивної дієтології Національного університету фізичного виховання і спорту України у співавторстві видано «Методичні вказівки до самостійної роботи аспірантів: методологія визначення функціональних можливостей та енергетичних характеристик організму спортсменів на основі аналізу режимів масопереносу респіраторних газів і їх впливу на кислотно-лужний стан крові».

Основні положення роботи доповідалися та обговорювалися на I Міжнародній науково–практичній конференції «Адаптаційні та психофізіологічні проблеми фізичної культури і спорту» (Київ–Черкаси, 2023), де було представлено результати теоретичного аналізу впливу змін інтенсивності тканинного дихання на прояви гіпоксії навантаження; XVI Міжнародній конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2023), присвяченій актуальним проблемам підготовки спортсменів та фізіологічного моніторингу їх функціонального стану; V Міжнародній науково–практичній конференції «Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно–спортивної освіти» (Харків, 2025), де висвітлено результати дослідження динаміки кислотно–лужного стану крові при м'язовій діяльності; 7–й Міжнародній науково–практичній конференції «Global Trends in Science and Education» (Kyiv, 2025), на якій представлено результати моделювання змін гемодинамічного еквіваленту під час фізичних навантажень; а також у науковому збірнику «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (2026), де розглянуто особливості функціональних проявів кардіореспіраторної системи у формуванні масопереносу кисню.

Конкретний особистий внесок дисертанта в одержання наукових результатів, що виносяться на захист. Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Здобувачкою проведено аналіз сучасної вітчизняної та зарубіжної літератури з обраної проблематики, обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету і завдання, визначено об'єкт та предмет дослідження.

Здобувачкою розроблено концепцію та методологію дослідження, сформовано програму експериментальної роботи, організовано і проведено експеримент із залученням спортсменів, забезпечено збір, опрацювання та аналіз отриманих фізіологічних і функціональних показників. Статистичне опрацювання результатів виконано із застосуванням сучасних методів аналізу; інтерпретовано отримані дані, сформульовано основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації. Усі наукові результати, наведені в дисертації, отримано автором особисто.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію викладено грамотною українською мовою. Структура дисертації та стиль її подання відповідають вимогам МОН України. Побудова – логічна. Адекватно використано наукові терміни. Цифровий матеріал структуровано в таблицях та рисунках, що полегшує сприйняття змісту матеріалу, представленого в розділах.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. Дисертаційна робота ДЯЧЕНКО Ольги Андріївни «Моніторинг функціонального стану та резервних можливостей організму спортсменів» є завершеним науковим дослідженням і за змістом повністю відповідає спеціальності 091 Біологія.

Рекомендація дисертації до захисту. Розглянувши дисертацію ДЯЧЕНКО Ольги Андріївни на тему: «Моніторинг функціонального стану та резервних можливостей організму спортсменів» та наукові публікації за темою дисертації, визначивши особистий внесок у всіх зарахованих за темою дисертації наукових публікаціях, опублікованих зі співавторами, а також за результатами публічної презентації здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення, вважаємо, що робота є актуальною, виконана здобувачем ступеня доктора філософії особисто, являє собою повністю завершену наукову працю, під час підготовки якої застосовувалися сучасні методи досліджень, має наукову новизну, практичне значення, містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, нове розв'язання актуального наукового завдання щодо розробки системи моніторингу фізіологічних та функціональних параметрів спортсменів високого класу, адекватна поставленій меті та містить висновки, які відповідають завданням. Було проведено метрологічну експертизу дисертаційного дослідження. У роботі відсутні порушення академічної доброчесності. Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам, передбаченим пп. 6–7 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами), що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та рекомендується до захисту з метою присудження здобувачці ДЯЧЕНКО Ользі Андріївні ступеня доктора філософії з галузі знань 09 Біологія за спеціальністю 091 Біологія.

Комісія рекомендує вченій раді НУФВСУ утворити разову спеціалізовану вчену раду для розгляду та проведення разового захисту дисертації ДЯЧЕНКО Ольги Андріївни з метою присудження їй ступеня доктора філософії у такому складі:

голова спеціалізованої вченої ради: Галина ЛУК'ЯНЦЕВА, доктор біологічних наук, професор, професор кафедри медичної біології та спортивної дієтології Національного університету фізичного виховання і спорту України;

рецензент: Георгій КОРОБЕЙНИКОВ, доктор біологічних наук, професор, професор кафедри спортивних єдиноборств і силових видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України;

рецензент: Ірина ЗЕМЦОВА, кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри медичної біології та спортивної дієтології Національного університету фізичного виховання і спорту України;

опонент: Юрій ФУРМАН, доктор біологічних наук, професор, професор кафедри фізичної культури та базової загальновійськової підготовки Житомирського державного університету ім. Івана Франка;

опонент: Катерина РОЗОВА, доктор біологічних наук, провідний

науковий співробітник відділу гіпоксичних станів Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України.

Висновок підготувала комісія у складі:

д.б.н., професор

Галина ЛУК'ЯНЦЕВА

д.б.н., професор

Георгій КОРОБЕЙНИКОВ

к.б.н., доцент

Ірина ЗЕМЦОВА

Голова засідання,
д.м.н., професор

Вікторія ПАСТУХОВА

Підписи Галини ЛУК'ЯНЦЕВОЇ, Георгія КОРОБЕЙНИКОВА, Ірини ЗЕМЦОВОЇ, Вікторії ПАСТУХОВОЇ засвідчую

Провідний
фахівець ВК

07.04.2026

